

Neuvostoliitto ja nuorisofestivaalit 1940–50-luvuilla

P i a K o i v u n e n

Kulttuurin merkitys kylmän sodan hegemoniakamppailussa on ollut tutkijoiden kasvavan kiinnostuksen kohteena 1990-luvulta lähtien. Tutkimuksissa on muun muassa selvitetty, kuinka Yhdysvallat käytti populaarikulttuuria vaikutusvaltansa lisäämiseen erityisesti Länsi-Euroopassa. Myös Yhdysvaltain keskustiedustelupalvelu CIA:n rahoitusyhteydet eurooppalaisiin kommunismia vastustaneisiin järjestöihin on tarkasteltu useissa viimeaikaisissa julkaisuissa. Neuvostoliiton ja sen vaikutuspiiriin kuuluneiden maiden osuus kylmän sodan kulttuuririntamalla sen sijaan laahaa vielä perässä. Kun Yhdysvaltojen roolista kylmän sodan kulttuuri-ilmiöissä on tarjolla jo kymmenittäin tutkimuksia, Neuvostoliiton osalta se on vasta käynnistynyt ja monin paikoin joudutaan vielä tyytymään 1960-luvulla julkaistuihin selvityksiin neuvostopropagandasta ja Neuvostoliiton ulkomaisista kulttuurisuhteista.¹

Tämän artikkelin tarkoituksena on paikata tätä puutetta puretumalla Neuvostoliiton rooliin kylmän sodan kulttuuririntamassa. Artikkelissa selvitetään kansainvälisen nuorisofestivaalin avulla, kuinka Neuvostoliitto käytti kulttuuria taistelussa länttä vastaan 1940–50-luvuilla. Mihin Neuvostoliitto pyrki nuorisofestivaalilla ja

miten se siinä onnistui? Festivaalia analysoidaan ennen kaikkea kylmää sotaa kulttuurisesti ja sosiaalisesti lähestyvän tutkimuksen viitekehyksessä. Aiemmasta tutkimusperinteestä poiketen tarkastelun kohteena eivät ole ainoastaan festivaalin poliittiset kytkökset, vaan myös niiden kulttuuriset ja sosiaaliset ulottuvuudet.

Viralliselta nimeltään Maailman nuorison ja ylioppilaiden festivaali (*World Festival of Youth and Students*) järjestettiin ensimmäisen kerran Prahassa vuonna 1947. Tästä eteenpäin se kokosi säännöllisin väliajoin kymmeniä tuhansia nuoria eri puolilta maailmaa virallisen iskulauseen mukaisesti edistämään rauhaa ja ystävyyttä. Festivaalin alku osui kauteen, jossa maailma oli luisumassa kohti kylmää sotaa eikä nuorisofestivaalikaan jäänyt osattomaksi sen vaikutuksista. Neuvostoliiton taloudellinen tuki, festivaalin ulkoiset puitteet ja sen yhteydessä käytetty retoriikka viittasivat niin suoraan sosialistiseen leiriin, että festivaali tuli nopeasti tunnetuksi kommunistien rauhanjuhlanä.

Maailman nuorison ja ylioppilaiden festivaalit 1947–1989

Festivaalikaupunki	Vuosi	Maita	Osallistujia
Praha	1947	71	17 000
Budapest	1949	82	10 400
Berliini	1951	104	26 000
Bukarest	1953	111	30 000
Varsova	1955	115	30 000
Moskova	1957	131	34 000
Wien	1959	112	18 000
Helsinki	1962	137	13 140
Sofia	1968	138	20 000
Berliini	1973	140	30 000
Havanna	1978	145	18 500
Moskova	1985	157	20 000
Pjongjang	1989	162	15 000

Lähde: Krekola, Joni (2002). 'Kuumia tunteita ja kylmää sotaa nuorisofestivaaleilla'. – *Työväki ja tunteet*. Toim. E. Katainen & P. Kotila. Turku: Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura, 253.

Kylmä sota ja kulttuuri tutkimuksessa

Kansainvälinen nuorisofestivaali sijoittuu luontevasti 1990-luvulta lähtien muotoutuneeseen ja edelleen muotoutuvaan tutkimusperinteeseen, jossa kylmän sodan tarkastelua on laajennettu diplomaattisuhteista ja asevarustelusta talouteen, kulttuuriin ja arkipäivään. Tutkimuksen murros lähti liikkeelle sosialistisen järjestelmän romahtamisesta ja sen ”ensimmäisessä aallossa” juuri avautuneille neuvostoarkistoille asetettiin suuria toiveita konfliktin perimmäisten syiden löytämiseksi. Neuvostoarkistot tarjosivat monen yllätykseksi vain niukalti mullistavaa uutta tietoa, mikä johti tutkimuksen painopisteen siirtymiseen. (Major & Mitter 2004, 1–3.)

Katset käännettiin aiemmin hyljeksittyyn ideologiaan, jonka muun muassa John Lewis Gaddis nosti kylmän sodan yhdeksi selitysmalliksi reaali poliittisten tulkintojen jatkoksi. (Gaddis 1998, 289–291; ks. myös Sedergren 2000, 7–11.) Odd Arne Westad puolestaan korosti ideologian ohella teknologian merkitystä konfliktin eri vaiheissa. Ydinteknologialla oli tärkeä osa konfliktin syttymisessä, kun taas sen loppuvaiheissa informaatioteknologian merkitys painottui. (Westad 2000, 551–565.) Vapaan tiedonkulun teknologinen kehittäminen lännessä ja toisaalta tekniikan käyttö tiedonkulun estämiseen Neuvostoliitossa vaikuttivat oleellisella tavalla kylmän sodan lopputulokseen.

Toinen murros liittyi kulttuuriin. Useat tutkijat korostivat, ettei kansainvälisiä suhteita hoidettu vain perinteisen diplomatian keinoin, vaan sen rinnalla käytiin kulttuurista kylmää sotaa (*cultural Cold War*). Neuvostoliitto kulutti valtavia summia ulkomaille suunnattuun kulttuuripropagandaansa: huippumuusikoiden ja balettianssijoiden kiertueisiin, kansainvälisiin järjestöihin sekä aatteellisen kirjallisuuden painamiseen. Yhdysvaltojen kulttuuriaseistuksena toimi amerikkalainen massakulttuuri, jota levitettiin muun muassa Voice of American ja Radio Free European välityksellä. (Hixson 1998, 3–18, 32, 59, 136; Caute 2005, 2–7.)

Kulttuurista kylmää sotaa pelattiin vain osittain avoimin kortein. Neuvostoliitto ei tosin kyennyt, eikä ehkä pyrkinytkään, verhoamaan tukeaan erilaisille riippumattomiksi itseään mainostaneille kansainvälisille järjestöille, kuten nuorisofestivaaleja järjestäneille Demokraattisen nuorison maailmanliitolle (*World Federation of Democratic Youth*, WFDY) ja Kansainväliselle ylioppilaslle (*International Union of Students*, IUS). Yhdysvallat sen sijaan onnistui peittelemään yhteyksiään ”vapaan maailmaan puolustajiin”. CIA:n rahoituskytkökset sosialistinuorten kansainväliselle järjestölle (*International Union of Socialist Youth*, IUSY) ja kansainväliselle opiskelijakongressille (*International Student Congress*, ISC), jotka oli perustettu kommunistijärjestöjen vastapainoksi, tulivat julkisuuteen vasta vuonna 1967 amerikkalaisen *Ramparts*-lehden paljastamina (Paget 2003, 134).

Sittemmin Frances Saundersin *Who Paid the Piper? The CIA and the Cultural Cold War* (1999) ja Hugh Wilfordin *The Mighty Wurlizer. How the CIA Played America* (2008) ovat valottaneet CIA:n lonkeroiden ulottuvuutta ja rahoituksen kohteita. CIA tuki myös nuorisofestivaalin vastaista toimintaa etenkin Wienin 1959 ja Helsingin 1962 festivaaleilla, jonne se rahoitti ”vapaan maailman taistelujoukkoja” levittämään amerikkalaista kulttuuria ja estämään kolmannen maailman nuorisoa joutumasta kommunismin pauloihin. (Wilford 2008, 141–148; Krekola 1994, 69–75, 84–97, 100–105.)

Aihetta on lähestytty myös kulttuuritoimijoiden ja kulttuurin tuotteiden näkökulmasta. Näissä tutkimuksissa kohde on käsitteellistetty kylmän sodan kulttuuriksi (*cold war culture*, *culture of the Cold War*). Kiinnostuksen kohteina ovat olleet kylmän sodan vaikutukset kulttuurielämään, -toimijoihin ja kulttuurin sisältöihin. Kuten Stephen Whitfield ja David Cate ovat todenneet, kaikkea sodanjälkeistä kulttuuria ei voida määrittää kylmän sodan kautta ja siksi termi kylmän sodan kulttuuri on perusteltua erottaa kulttuurista kylmän sodan aikana (Whitfield 1991, 12–13; Cate 2003, vii.) Samalla

argumentilla voidaan perustella koko kylmän sodan kulttuurinen tutkimus. Miksi juuri tietyt kulttuuriin liittyvät ilmiöt politisoituivat ja miten juuri tietyt kulttuurin alat päätyivät kylmän sodan välineiksi?

Kylmän sodan tutkimuksen kolmas murros on vienyt tutkimusta kansainvälisistä suhteista kulttuuri- ja sosiaalishistorian suuntaan. Sen ovat sysänneet liikkeelle Patrick Major ja Rana Mitter artikkelissaan (2004) ”East is East and West is West? Towards a Comparative Socio-Cultural History of the Cold War”. He argumentoivat, että kylmän sodan sosiaalisia ja kulttuurisia ulottuvuuksia tulisi tarkastella systemaattisemmin omista lähtökohdistaan käsin eikä vain lisäyksenä kansainvälisten suhteiden ja politiikan analyysihin. Major ja Mitter korostavat, että tarkoituksena on jatkaa kulttuurisen kylmän sodan agendaa, mutta ei rajoittua pelkästään sen tarjoamaan lähestymistapaan. Sateenvarjotermiksi arjen historiaa sivuaville tutkimuskohteille he tarjoavat kylmän sodan sosio-kulttuurista tutkimusta (*socio-cultural history of the Cold War*), jossa kulttuuri käsitetään laajasti korkea- ja populaarikulttuurista aina mentaliteetteihin asti. (Major & Mitter 2004, 1–3.) Tässä suhteessa lähestytään myös aate- ja mentaliteettihistoriaa, mikä on luonnollinen jatke ideologian hyväksymiselle kylmän sodan selitysmallien joukkoon.

Uuden tutkimussuuntauksen puutteita ovat toistaiseksi niukaksi jäänyt teoreettinen keskustelu sekä terminologian hajanaisuus. Kokonaisvaltainen kuva siitä, mitä kulttuurinen kylmä sota tai kylmän sodan kulttuuri ilmiöinä olivat, ja miten ne eroavat toisistaan, on jäänyt vielä piirtämättä. David Cauten *The Dancer Defects. The Struggle for Cultural Supremacy during the Cold War* (2005) on toistaiseksi paras yritys tällaisesta analyysistä, mutta se jää liikaa tapausesimerkkien pikkutarkaksi selvittämiseksi kokonaisvaltaisemman analyysin sijaan.

Nuorisofestivaalin neuvostokytkenät

Kulttuurin sävyttämälle kylmälle sodalle oli

tyypillistä tiivis kytös politiikkaan ja poliittisiin toimijoihin. Tämä kytös ilmeni yleensä kahdella tavalla. Kulttuurin kenttä toimijoineen joko alistui politiikan palvelijaksi tai se joutui poliittisen tilanteen vaikutuksen alaiseksi tahtomattaan. Tony Shaw onkin pohtinut kulttuurin itsenäistä olemassaoloa kysymällä, ”oliko kulttuuri kylmän sodan molemmilla puolilla vain politiikan jatke” (Shaw 2001, 61).

Myös kansainvälistä nuorisofestivaalia on tarkasteltu pääosin poliittisesta näkökulmasta.² Erityisesti kylmän sodan aikana festivaalia ja sitä järjestäneitä WFDY:ia ja IUS:ia analysoitiin voittopuolisesti osana neuvostopropagandaa sekä sosialistimaiden tukemaa kansainvälistä järjestörypystä, johon kuuluivat muun muassa Maailman rauhanneuvosto (*World Peace Council*), Maailman ammattiliittojen federaatio (*World Federation of Trade Unions*) ja Naisten kansainvälinen demokraattinen liitto (*Women’s International Democratic Federation*). (Barghoorn 1964, 244–245; Clews 1964, 141–143.)

Moshe Lewin on todennut, että kylmä sota heikensi sen molempien osapuolten kykyä ymmärtää itseään ja ympäröivää maailmaa. ”Syntyi tilanne, jossa propagandaa erehdyttiin helposti pitämään analyysinä.” (Lewin 2005, 12.) Sama huomio pätee myös moneen nuorisofestivaaleja käsittelevään tutkimukseen. Usein näkemykset neuvostotoimijoiden roolista festivaalien järjestämisessä perustuvat pikemminkin kylmän sodan tilanteesta juontuville olettamuksille kuin lähteille. Neuvostoliitto nähtiin kommunismin levittämiseen pyrkivänä vihamielisenä imperiumina, minkä seurauksena kaikkia toimia tarkasteltiin sen mahdollisina yrityksinä laajentaa etupiiriään ja hyökätä kapitalismia vastaan.

Neuvostoliiton kytös nuorisofestivaaleihin ja sen järjestäjiin oli kahtalainen. Virallisesti Neuvostoliittoa edusti WFDY:ssa ja IUS:ssa neuvostonuorison antifasistinen komitea (AKSM)³. Käytännössä neuvostonuorison ulkomaisista suhteista vastasi kuitenkin kommunistinen nuorisoliitto, Komsomol, jonka alaisuudessa AKSM toimi. Komsomolin ohella nuorisoasioita seurasi Neuvostoliiton kommunistisen puolueen

keskuskomitea, jonne kansainvälisestä nuoriso-toiminnasta myös raportoitiin.

Komsomolin, puolueen ja AKSM:n aineistojen perusteella aiemmat tulkinnat Neuvostoliitosta ja nuorisofestivaaleista saavat uusia sävyjä. Aineistot vahvistavat aiemmat tulkinnat siitä, että Neuvostoliitto Komsomolin ja AKSM:n välityksellä piteli alusta asti festivaalia järjestöineen tiukasti hyppysissään. Neuvostoliiton näkökulmasta järjestöt sopivat erityisen hyvin sen vaikutuspiiriin laajentamiseen. Komsomol seurasi WFDY:n ja IUS:n kansallisten jäsenjärjestöjen avulla nuorisotoimintaa eri maissa ja pyrki muun muassa festivaalien avulla perustamaan uusia WFDY:n ja IUS:n alaisia järjestöjä sekä lisäämään jo perustettujen jäsenmäärää. (Kansio AKSM:n ja Komsomolin kansainvälisestä toiminnasta.)

Aiemmassa tutkimuksessa nämä pyrkimykset on esitetty usein tuomitsevassa sävyssä.⁴ Neuvostoliiton perspektiivistä tilanteesta ei kuitenkaan ollut mitään moraalisesti arveluttavaa. Festivaalien parissa työskennelleet komsomolilaiset ja puolueen virkailijat näyttävät vakaasti uskoneen siihen, että neuvostotyyppinen rauhantyö nuorison parissa oli oikea tapa parantaa maailmaa. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että maininnat vaikutuspiiriin laajentamisesta ulkomaisen nuorison keskuudessa jäävät määrältään selvästi vähäisemmiksi kuin keskustelut rauhantyön tärkeydestä, nuorison kasvattamisesta militarismien vastaisessa hengessä ja ystävyyden rakentamisesta kansojen välille.

Pienen piiriin käsiin päätyneet dokumentit muistuttavat yllättävän paljon festivaalin julki tuotuja tavoitteita. Suurin poikkeus julkaistujen ja julkaisemattomien aineistojen välillä on siinä, että julkiset tekstit julistavat universaalia ystävyyttä taustoista riippumatta, mutta salaisissa dokumenteissa raja vedetään edistyksellisten (*progressivnyi*) ja taantumuksellisten (*reaksi-onnyi*) nuorisojärjestöjen välille. Edistyksellisillä viitattiin tietysti Neuvostoliittoon ja sen tukijoihin, taantumuksellisilla Yhdysvaltoihin liittolaisineen.

Neuvostoliitolla oli omasta näkökulmastaan vahva legitimaatio toimia nuorison puolesta-puhujana, koska se oli ”pelastanut maailman fasismilta”. Tavoitteena olikin luoda WFDY:sta ja IUS:sta Yhdistyneiden kansakuntien kaltaiset universaalit järjestöt nuorisolle ja opiskelijoille. (Viitanen 1994, 103–106.) Tätä tavoitetta edistettiin esimerkiksi hankkimalla molemmille järjestöille YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön (UNESCO) sekä talous- ja sosiaalikomitean (ECOSOC) neuvoa-antavat statukset. Statukset myönnettiin, mutta ne peruutettiin melko nopeasti, sillä järjestöjen toimintatavat eivät vastanneet UNESCO:n ja ECOSOC:n periaatteita. (Cornell 1965, 114–115.)

Kyse oli osaltaan myös selviytymistaistelusta. Lokakuussa 1945, hieman WFDY:n perustavan kokouksen jälkeen AKSM:n johtaja Evgeni Fedorov ja sihteeri Lidija Voinova selittivät, että Neuvostoliiton vahva panos uuden kansainvälisen nuorisojärjestön perustamisessa oli ollut välttämätön. ”Muussa tapauksessa taantumukselliset voimat [Yhdysvallat ja muut länsimaat] olisivat tehneet aloitteen vastaavan konferenssin ja järjestön perustamisesta” ja saaneet monopolin kansainväliseen nuorisoliikkeeseen. (Fedorovin ja Voinovan raportti 5.10.1945.) Kyseessä oli siis ennen kaikkea ”oikean maailmankuvan” voittokamppailu. Komsomol koki, että sen tehtävä oli kansainvälisen nuorisoliikkeen johtaminen ja jos se ei toimisi, vastapuoli tekisi kyllä sen heidän puolestaan.

Stalinistinen alkutaival

Jo alkumetreiltä lähtien oli selvää, ettei neuvostotyylinen järjestöpolitiikka saanut varauksetonta kannatusta kaikkialla. Suurin osa ei-kommunistisista nuorisojärjestöistä boikotoi WFDY:n ja IUS:n toimintaa niiden perustamisesta lähtien eikä ristiriidoilta vältytty niiden sisälläkään. Erityisesti nuorisotoiminnan poliittisuus muodostui kompastuskiveksi neuvostoliittolaisten ja läntisten nuorisoaktiivien välille. Erimielisyydet toiminnan poliittisesta luonteesta tulivat räikeimmin esiin juuri nuorisofestivaalin

kohdalla. Läntiset nuorisoaktiivit halusivat pitää festivaalin puhtaasti kulttuuritapahtumana ilman viittausta kansainväliseen politiikkaan. Neuvostoedustajien mielestä poliittiset kannanotot olivat erottamaton osa nuorisotoimintaa ja siten myös olennainen osa festivaalia. (Bogatyrevin ja Mišinin raportti Mihailoville, Ivanoville ja Voinovalle 20.12.47.)

Erimielisyyksien seurauksena oli useiden läntisten järjestöjen vapaaehtoinen lähtö tai vaihtoehtoisesti erottaminen WFDY:n tai IUS:n riveistä 1940–50-lukujen taitteessa. (Viitanen 1994, 122–123, 136–137.) Vuonna 1947 kolme tanskalaista ja yksi ruotsalainen nuorisojärjestö sekä WFDY:n sihteeristössä istunut tanskalainen Svend Beyer-Pedersen saivat lähtea. Syynä olivat erimielisyydet tavasta, jolla kansainvälistä nuorisotoimintaa hoidettiin. Neuvostodokumenttien mukaan Beyer-Pedersen ja skandinaavijärjestöt edustivat oppositionäkemyksiä, olivat ”ilmeisiä taantumuksen agenteja” ja heidät nähtiin ennen kaikkea kansainvälistä nuorisoliikettä hajottavina toimijoina. Lopullisen kommunistileiman WFDY:iin ja IUS:iin löi jugoslavalaisen nuorisojärjestön *Narodna omladina Jugoslavijen* (People’s Youth of Yugoslavia) erottaminen vuonna 1950. (Kansio WFDY:n ja IUS:n toiminnasta 1947.) Tilanne muuttui Stalinin kuoltua vuonna 1953 ja aiemmin erotettuja järjestöjä pyydettiin palaamaan takaisin. (Šelepinin kirje NKP:n keskuskomitealle 25.12.1954). Radikaalein muutos Stalinin kauteen verrattuna tapahtui kuitenkin vasta 1960–70-luvuilla, jolloin festivaalien osallistujapohja laajeni myös ei-kommunistisiin järjestöihin. (Krekola 2002, 255.)

Nuorisofestivaalien tiivis kytkös neuvostoperinteisiin näkyi erityisesti Stalinin aikana järjestetyillä festivaaleilla, jotka valokuvien ja festivaaliosallistujien kuvausten perusteella ammensivat suoraan bolševikkien juhlaperinteestä valtavine Stalinin kuvineen, marsseineen ja hurraavine ihmisjoukkoineen. Ohjelmistossaan festivaali yhdisteli sulavasti Neuvostoliiton ulkomaille suuntautuneen kulttuuripropagandan eri osa-alueita kulttuuria, urheilua ja politiikkaa (ks. Gould-Davies 2003, 207–208).

Aineksia tapahtumaan lainattiin tosin kapitalistienkin puolelta. Festivaalit alkoivat olympialaisten tapaan kansallisten delegaatioiden marssilla stadionille, jonka jälkeen yleisöä viihdytettiin massiivisilla kenttäohjelmilla. John Hobermanin mukaan Neuvostoliitto jatkoi nuorisofestivaalien urheilukilpailuilla 1920-luvulla virinnyttä työläisurheilukisojen perinnettä ja pyrki luomaan työläisversion olympialaisista. (Hoberman 1986, 18.) Festivaalin urheilukisoista ei kuitenkaan ollut olympialiikkeen haastajaksi – jos sitä nyt tosissaan yritettiin – sillä Neuvostoliitto osallistui ensimmäisen kerran olympialaisiin Helsingissä vuonna 1952.

Olympialaisten lisäksi nuorisofestivaalin taustalta löytyy samankaltaista edistysuskoa kuin 1800-luvulla syntyneissä maailmannäyttelyissä. (Ks. esim. Syrjämää 2007, 126–127, 140–141.) Porvarillisen kulttuurin ja kapitalistisen edistyksen sijaan nuorisofestivaalit esittelivät sosialistiselle realismille perustuvaa kulttuuria ja sosialismin saavutuksia ihmiskunnan edistyksen suunnannäyttäjinä.

Sosialistisen elämäntavan näyttämö

Neuvostoliiton kannalta nuorisofestivaaleissa oli kyse patrioottisesta projektista, johon Komsomolin ja AKSM:n ohella osallistuivat sekä puolue että valtio. Festivaaleille valmistauduttaessa kulttuuriministeriö vastasi delegaation kulttuuriedustajien harjoittamisesta, urheiluministeriö urheilijoista ja niin edelleen. Matkoista koituneet kustannukset hoidettiin valtion kassasta. (Ministerineuvoston päätös 14.7.1947.)

Delegaation valinta oli Komsomolin keskuskomitean tehtävä. Vaikka kohteena oli useimmiten kansandemokratia, oli kyseessä silti matka ulkomaille, minkä vuoksi valmistautuminen oli tärkeää. Delegaatit esiintyivät sosialistisen elämäntavan lähettiläinä, ja siksi ketä tahansa ei voinut päästää edustamaan ulkomaille. Valmistautuminen tapahtui Moskovassa, jonne eri puolilta maata koottu ryhmä kokoontui paria viikkoa ennen matkaa opettelemaan käyttäyty-

missääntöjä ja perustietoja kohdemaasta, sekä kuuntelemaan, mitä sosialistisesta isänmaasta ja sen historiasta tuli kertoa.

Valmistautumisen tärkeyttä kuvaa osuvasti leningradilaisen balettiryhmän tapaus Wienin festivaalin aattona. Balettiryhmällä oli festivaalin alla kiireinen aikataulu eikä sopivaa ajankohtaa valmistautumiselle tahtonut löytyä. Lopulta ryhmän piti peruuttaa tärkeä esiintyminen, sillä ehtona delegaatioon hyväksymiselle oli osallistuminen yhteiseen valmistautumistilaisuuteen. (Pavlovin kirje NKP:n keskuskomitealle 11.6.1959.)

Neuvostodelegaation onnistuminen festivaaleilla oli ylpeyden aihe. Kulttuuri- ja urheilukilpailujen neuvostomenestyjiä juhlittiin kansallissankareina nimien ja kuvien kera muun muassa *Komsomolskaja Pravdassa*. (Ks. esim. *Komsomolskaja Pravda* 9.8.1947, 3.) Delegaatioiden onnistumista ruodittiin myös nuorisoliiton ja puolueen johdon kesken. Kuvaavaa on, ettei puolueen ja Komsomolin johdolle raportoitu festivaalien valmisteluista ja menestyksistä vain numeerisin määrein. Esimerkiksi Komsomolin pääsihteeri Aleksandr Šelepín kuvasi Bukarestin festivaalivalmisteluja käsittelevässä raportissaan Nikita Hruštšoville pikkutarkasti kulttuuri-delegaation ohjelmistoa. (Šelepínin raportti Hruštšoville 30.6.1953.)

Tällaiset pohdinnat kuuluivat luonnollisesti kulttuuriministerin toimenkuvaan, mutta voisi olettaa, että Komsomolin ja puolueen pääsihteereillä olisi ollut muutakin huolehdittavaa kuin kansantanssijoiden taidot tai sekakuoron kappalevalinnat. Dokumenttien perusteella näyttää kuitenkin siltä, ettei kylmän sodan kulttuuritaisteluissa jätetty mitään sattuman varaan. Huolta neuvostodelegaatioiden menestymisestä kannettiin ylimmässä johdossa asti. Jos neuvostovaltion mahti oli jollain kulttuurin saralla osoitettavissa, tilaisuus myös käytettiin hyväksi.⁵ Näin poliittiset toimijat tulivat vaikuttaneeksi kulttuurisiin sisältöihin ja painotuksiin, vaikkei heillä välttämättä ollut siihen tarvittavia edellytyksiä. Hruštšov eritoten oli tunnettu takapajuisista kulttuuria koskeneista mielipiteistään (Taubman 2005, 588–590).

Neuvostokulttuurin ensisijainen kilpailun kohde oli länsimainen ”dekadentti” kulttuuri, mutta se ei ollut ainoa, jonka Neuvostoliitto koki kilpailijakseen. Kamppailua kulttuurisesti korkeatasoisimman maan tittelistä käytiin myös sosialistimaiden kesken. Vuonna 1953 Bukarestin festivaalien jälkipuinnissa neuvostokuorojen heikko taso Bulgarian ja Romanian laulajiin verrattuna nousi puheenaiheeksi, ja kotikentällä vuonna 1957 järjestetyn festivaalin jälkeen kritiikin kohteena olivat kansantanssijat. Neuvostoliittoa kulttuurikilpailujen tuomaristossa edustaneen Igor Moisejevin mukaan venäläistanssijat kalpenivat taidoissaan kiinalaisten, bulgariaalaisten, romanialaisten ja jugoslaviaalaisten tanssijoiden rinnalla. Lisäksi häntä vaivaisi se, että ”venäläiset kansantanssijat on puettu niin kuin kilpailu olisi käyty Iivana Julman päivinä”. (Pöytäkirja Moskovan festivaalin kulttuurikilpailujen tuloksista, 13.8.1957.)

Festivaali osallistujien näkökulmasta

Kansainvälisten nuorisofestivaalien poliittisten taustojen avaaminen on oleellista, mutta se ei vielä riitä antamaan kokonaisvaltaista kuvaa siitä, mikä merkitys tapahtumalla kylmän sodan maailmassa oli. Kuten Major ja Mitter ovat todenneet, kylmän sodan kulttuuri-ilmiöitä on syytä tarkastella myös sosiaalisesta perspektiivistä. Poliittisesti latautuneen kulttuuripropagandan merkitys jää lopulta vähäiseksi, jos sen välittämät viestit eivät saaneet kannatusta. Lisäksi festivaalin tarkastelu ”alhaalta” tuo näkyville sellaista, mikä jäisi muuten huomaamatta. Ylhäältä päin asetettujen tavoitteiden vastaisesti festivaalit eivät kaikilta osin sujuneet järjestäjien visioimalla tavalla, vaan tuottivat ennalta odottamattomia ja tarkoittamattomia seurauksia.

Kylmän sodan propaganda häivytti ajan ilmiöistä sävyt ja tyypisti ne mustavalkoisiksi äärityypeiksi. Nuorisofestivaalin kohdalla tämä tarkoitti sitä, että festivaaliosallistujia ei nähty aktiivisina toimijoina, vaan idealismin sokaisemina propagandan vastaanottajina. (Kotek

1996; *The New Republic* 15.7.1957, 14–15.) Festivaalinuorten lähempi tarkastelu tuo kuitenkin esiin muitakin tasoja. Tuhansien osallistujien joukkoon mahtui tosuskovia kommunistisen nuorisoliiton jäseniä, järjestöihin kuulumattomia aatteiltaan vasemmistolaisia nuoria sekä niitä, jotka uteliaisuudesta halusivat päästä näkemään sosialismia omin silmin. Nuorisoliiton jäsenyys tai suhtautuminen kommunismiin eivät silti vielä ratkaisseet nuorten motiiveja ja strategioita.

Erimaalaisten festivaaleille osallistuneiden haastattelujen ja muistelmien perusteella rauhanjuhlat tarjosivat tilaisuuksia toteuttaa asioita, jotka eivät välttämättä olleet mahdollisia kotimaassa. Länsimaiset nuoret nauttivat festivaalien suomista edullisista ulkomaanmatkoista ja mahdollisuuksista tutustua toiseen järjestelmään. Lännen kommunisti- ja vasemmistonuorille rauhanjuhlat merkitsivät myös oman aatemaailman hyväksyttävää julkituomista ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Kotimaassa ”toisen puolen” aatemaailman kannattamista ei aina katsottu hyvällä. (Krekola 2002, 264–273.)

Sosialistimaiden delegaateille festivaali merkitsi harvinaisen ulkomaanmatkan lisäksi myös kunniaa edustaa maataan. Ukrainalainen laulaja Sofija Rotaru, kuvailee *Senator*-lehdessä Sofian festivaalin kulttuurikilpailussa saavuttamansa voiton merkitystä uralleen. Festivaalilta palatesa hänet otettiin vastaan kuin kansallissankari, ja ovet ammattilaisuralle aukenivat. (Sofija – moja krestnaja.) Itä-Saksan delegaattina Moskovan 1985 festivaaleille osallistunut Rainer Handke puolestaan piti festivaalidelegaatioon pääsyä suurena kunniana. ”Uskon, että Itä-Euroopan maille festivaali tuli heti olympialaisten ja eri lajien maailmanmestaruuskisojen jälkeen [tärkeysjärjestyksessä].” (Rainer Handken haastattelu 1.1.2008.) Patrioottisten suurvaltaidentiteettiä pönkittäneiden tavoitteiden ohessa, festivaaleilla toteutettiin myös muunlaisia tavoitteita. Ulkomaalaisvieraiden avulla hankittiin esimerkiksi neuvostomaassa harvinaisia kulutustavaraotteita ja kuultiin uusimmista populaarikulttuurin virtauksista. (Chernin 1994, 280–281.)

Monet käyttivät nuorisofestivaaleja myös verkottumiseen. Nuoret kulttuuriammatillaiset pääsivät vaihtamaan näkemyksiä erimaalaisten kollegojen kanssa ja loivat uralleen tärkeitä ammatillisia suhteita. Elokuvaohjaaja Renita Grigorjevan mukaan Moskovan festivaali avasi hänelle yhteyden kanssakäymisiin ulkomaalaisten kollegojen kanssa, jotka hän tapasi uudelleen Wienin festivaalien elokuvatapahtumissa. (Renita Grigorjevan haastattelu 12.6.2008.) Moskovan festivaali oli ammatillisesti merkittävä myös virolaistaiteilija Lola Liivatille. Hän tapasi festivaalin aikaan amerikkalaisen taiteilijapariskunnan, Katherine ja Harry Colmanin, joilta sai oppia Neuvostoliitossa kielletyn abstraktin taiteen saloihin. (Lola Liivatin haastattelu 26.11.2007 ja 3.1.2008.)

Myös katkenneita sukulaisverkostoja luotiin uudelleen festivaalien avulla. Venäjän valtakumoukset ja kaksi maailmansotaa olivat hajottaneet perheitä ja kylmän sodan mukanaan tuomat rajoitukset vaikeuttivat edelleen eri puolille päätyneiden sukulaisten yhteydenpitoa. Neuvosto-Karjalassa syntynyt Eila Lahti-Argutina tapasi Suomessa asuvat sukulaisensa ensimmäistä kertaa Helsingin festivaalille vuonna 1962. (Lahti-Argutina 2006.) Nuorisofestivaali muuntui näin väyläksi ihmisten, tavaroiden ja tiedon liikkuvuuteen aikana, jolloin maiden väliselle yhteyksien pidolle asetettiin hankalasti ylitettäviä esteitä.

Kultakaudesta uusiin haasteisiin

Kansainvälisellä nuorisofestivaalilla oli kaikki edellytykset menestyä Neuvostoliiton kulttuuripropagandan airuena. Festivaalin universaalia sanomaa oli vaikea olla kannattamatta ja se kokosikin vuosien saatossa satoja tuhansia nuoria. Neuvostoliiton asema rauhan ja nuorison puolestapuhujana oli erityisen ponteva heti toisen maailmansodan jälkeen. Suurvaltastatus ja asema yhtenä sodan voittajista tekivät siitä monen silmissä oikean tahon puhumaan rauhasta. Etenkin kolmannen maailman nuorison näkökulmasta Neuvostoliitto julistuksineen so-

siaalisesti tasa-arvoisesta yhteiskunnasta vaikutti houkuttelevammalta vaihtoehdolta kuin entiset siirtomaaisännät.

Neuvostoliitto onnistuikin kulttuuripropagandassaan 1940–50-luvuilla, joille festivaalin kultakausi sen näkökulmasta ajoittui. Tuolloin festivaali onnistui saavuttamaan laajalti suosiota erityisesti länsieurooppalaisen nuorison keskuudessa. Monelle sodan kokeneelle nuorelle rauhanasia oli omakohtaisesti niin tärkeä, että se innosti osallistumaan festivaaleille (Suomalaisen festivaaliosallistujien haastattelu, 16.3.2006).

Vuosi 1956 enteili jo festivaalin tulevia muutoksia. Hruštšovin salaisella puheellaan aloittama destalinisaatio-prosessi sekä saman vuoden lopulla väkivaltaisesti tukahdutettu Unkarin kansannousu asettivat Neuvostoliiton uuteen valoon sekä sen vastustajien että kannattajien keskuudessa. Vuonna 1957 Moskovan loiste-
liiat festivaalit onnistuivat vielä kiillottamaan neuvostomaan särön saanutta julkikuvaa, mutta toisaalta festivaalin ylitsevuotavan myönteiseksi koettu vastaanotto taisi sokaista Komsomolin johtajia.

Puolueen pääideologin Mihail Suslovin varoituksista huolimatta nuorisofestivaalia lähdettiin Moskovan jälkeen viemään ”vihollisen maaperälle”, länteen. KGB:n päälliköksi Komsomolista siirtynyt Šelepkin sai Hruštšovin siunauksella tahtonsa läpi, ja seuraavat festivaalit pidettiin Wienissä vuonna 1959 Helsingin seurattessa perässä vuonna 1962. (Nikolai Dikon haastattelu, 8.6.2008.) Muun muassa festivaalien herättämä vastustus Itävallassa ja Suomessa oli syynä siihen, että nämä jäivät ainoiksi lännen puolella isännöidyiksi nuorisujuhliksi. Tämän jälkeen festivaali yritettiin järjestää kahteen kertaan Afrikassa, mutta vallanvaihdokset Algeriassa vuonna 1965 ja Ghanassa seuraavana vuonna estivät kolmannen maailman valloitusyrityksen.

Epäonnistumisten jälkeen nuorisofestivaali palasi sosialistiseen leiriin. Sofian 1968 festivaali symboloi monella tapaa uutta aikakautta. Nuorison radikalisoitumisen ja politisoitumisen myötä Sofiassa koettiin ennennäkemättömän spontaaneja mielenilmauksia ja avoimia keskusteluti-

laisuuksia. Uutta oli myös ei-kommunististen järjestöjen osallistuminen festivaalille. (Viitanen 1994, 494–500; Reijo Nikkilän haastattelu 14.11.2008.)

Komsomolin aktiiveille nuorison radikalisoituminen näyttäytyi ongelmallisena. Komsomolin intresseissä oli alusta asti ollut nuorisotoiminnan liittäminen politiikkaan, mutta kun nuoriso 1960-luvulla omatoimisesti politisoitui, ei Komsomol kyennytkään hyödyntämään sitä kovin tehokkaasti. Esimerkiksi sosialidemokraattisen IUSY:n osallistuminen Sofian festivaaleille hämmensi. Yhtäältä sosialidemokraattien kiinnostusta festivaalia kohtaan epäiltiin uudeksi vastustuskeinoksi. Aiemmin tapahtumaa oli vastustettu ulkoapäin, mutta nyt näytti siltä, että viholliset olivat soluttautumassa festivaalin sisälle. Toisaalta uusien poliittisten ryhmien virallinen osallistuminen rauhanjuhlille haluttiin tulkita festivaalin sanoman voitoksi. (Raportti Sofian festivaalin valmisteluista, ei päiväystä; raportti Sofian festivaalista 16.9.1968)

Vielä ongelmallisempi ryhmä Komsomolin jähmeille dogmaatikoille tuntui olevan lännen uusvasemmisto, joka kummallisesti kritisoi yhtä aikaa sekä kapitalismia että sosialismia. Sitä paitsi Neuvostoliitto johtajineen ei enää näyttäytynyt selkeästi houkuttelevimpana sosialistimaana. Brežnevin ja muiden neuvostojohtajien sijaan länsimaista nuorisoa olivatkin alkaneet kiinnostaa kolmannen maailman dynaamiset vallankumoussankarit Mao Tse-tung, Ho Chi Minh, Ernesto Che Guevara ja Fidel Castro (Kurlansky 2005, 162).

Troijan hevonen neuvostojärjestelmälle?

Kansainvälistä nuorisofestivaalia voidaan pitää malliesimerkkinä kulttuurisen kylmän sodan näyttämöstä. Se yhdisti sulavasti kulttuurin, politiikan ja sosiaalisen kanssakäymisen sekä julisti universaaleja arvoja, jotka oli helppo tunnustaa taustoista huolimatta. Neuvostoliitolle festivaali merkitsi ennen kaikkea mahdollisuutta oman aseman vahvistamiseen, sillä uskottava

supervalta sekä maailman herruudesta kilpaileva järjestelmä tarvitsivat taloudellisen ja sotilaallisen voiman ohella ”pehmeää voimaa”: laajalti hyväksytyyn arvomaailman ja tunnustetun kulttuuriperinteen.

Neuvostoliitossa kulttuuri koettiin tärkeäksi elementiksi kylmän sodan kilpailussa ja siihen panostettiin taloudellisesti. Esimerkiksi Moskovan 1957 festivaali maksoi Neuvostoliitolle noin 600 miljoonaa ruplaa, joka ajan valuuttakurssien mukaan vastasi noin 150 miljoonaa dollaria. (Koivunen 2009, 55.) Kokonaissummaa kaikista kylmän sodan aikaisista nuorisofestivaaleista – puhumattakaan Neuvostoliiton koko kulttuuripropagandan hinnasta – on käytännössä mahdotonta arvioida. Rahaa kulttuuriseen kylmään sotaan kuitenkin upposi, mutta mikä oli näiden investointien lopputulos?

Lukuun ottamatta 1950-luvun kultakautta nuorisofestivaali ei saavuttanut suursuosiota sosialistimaiden ulkopuolella. 1960-luvulta lähtien nuorisokulttuurin kirjo kasvoi sellaisella vauhdilla, että yksi rauhanfestivaali hukkui niiden sekaan kuin neula heinäsuopaan. Socialismin romahdus vain edesauttoi nuorisofestivaalin unohdusta.⁶ Esimerkiksi Helsingin vuoden 1962 festivaali oli Suomessa pitkään unohdettu, vaikka se oli vuosien ajan kävijämäärältään yksi maan suurimmista yleisötapahtumista reilulla 12 000 ulkomaisella osallistujallaan.

Venäjällä erityisesti Moskovan vuoden 1957 festivaali on säilynyt ihmisten muistoissa ja tullut

osaksi myönteistä neuvostohistoriaa. Huomionarvoista muistelussa on kuitenkin se, että Moskovan festivaali ei jättänyt ihmisten mieliin niinkään sosialistisen kulttuurin saavutuksia, vaan sitä muistellaan pääosin neuvostoyhteiskunnan avajana ja länsimaisten vaikutteiden mahdollistajana. Neuvostoliiton urheilumenestysten, klassisen kulttuurin tähtien ja kansankulttuurin sijaan festivaalimuistoissa vilisevät paradoksaalisesti Yhdysvaltain kulttuuripropagandan aset: abstrakti taide ja jazz.

Muutama muistelija on pitänyt Moskovan festivaalia jopa socialismin lopun alkuna. Esimerkiksi aikanaan festivaaleja järjestäneen ja Neuvostoliiton edustajana IUS:ssa toimineen Nikolai Dikon mielestä Moskovan festivaali oli kuin Troijan hevonen sosialistiselle järjestelmälle, sillä se avasi salakavalasti neuvostokansalaisten silmät vaihtoehtoiselle todellisuudelle (Nikolai Dikon haastattelu, 8.6.2008; ks. myös English 2000, 231–232).

Nykynäkökulmasta on helppo todeta, ettei nuorisofestivaalista ja socialistisesta kulttuurista tullut samanlaista menetystarinaa kuin kaikkialle levittäytyneestä amerikkalaisesta kulttuurista. Festivaalin tutkiminen on silti tärkeää, sillä se tarjoaa kokonaisvaltaisen tirkistysaukon kylmään sotaan niin poliittisena, kulttuurisena kuin sosiaalisena ilmiönä ja laajentaa näin ymmärtämystämme kylmän sodan vaikutuksista valtioiden pyrkimyksiin siinä kuin yksilöiden kokemuksiinkin.

Viitteet

1 Lokakuussa 2009 pidetty Aleksanteri konferenssi *Cold War Interactions Reconsidered* osoitti, että kiinnostus Neuvostoliiton ja itäisen Keski-Euroopan kulttuuriseen kylmään sotaan on

kasvussa ja uutta tutkimusta on tulossa lähivuosina runsaasti.

2 Viime vuosina kulttuurinen lähestymistapa on ollut vallalla myös nuorisofestivaalin tutkimukses-

- sa. Ks. esim. Taylor, Karin (2003), *Socialist Orchestration of Youth: the 1968 Sofia Youth Festival and Encounters on the Fringe* ja Roth-Ey, Kristin (2004), "Loose Girls" on the Loose?: Sex, Propaganda and the 1957 Youth Festival.
- 3 Lyhenne AKSM tulee järjestön venäjänkielisestä nimestä Anti-fašistski komitet sovetskoi molodeži. AKSM perustettiin vuonna 1941 ja sen tehtäviin kuului muun muassa yhteydenpito ulkomaisiin nuorisojärjestöihin.
- 4 Joël Kotek selvittää teoksessaan *Students and the Cold War* (1996) läntisiin materiaaleihin tukeutuen, kuinka Neuvostoliitto myyriensä avulla soluttautui WFDY:iin ja IUS:iin ja "kaappasi" ne omaan etupiiriinsä. Kotekin mukaan Neuvostoliitto hyväksikäytti laskelmoidusti nuorten idealismia, ja peitti Neuvostoliiton todelliset pyrkimykset rauhan ja ystävyyden sanahelinään.
- 5 Ks. myös Kirill Tomoffin artikkeli Neuvostoliiton kulttuuripiirin luomisesta klassisen musiikin alalla. Tomoff, Kirill (2006), *A Pivotal Turn: Prague Spring 1948 and the Soviet construction of A Cultural Sphere*.
- 6 Nuorisofestivaali ei kaatunut Neuvostoliiton ja sosialismin mukana, vaan kylmän sodan jälkeen nuorisofestivaaleja on järjestetty Havannassa vuonna 1997, Algeriassa 2001 ja Venezuelassa 2005. Vuonna 2009 festivaali oli tarkoitus pitää Valko-Venäjällä, mutta maa vetäytyi niiden järjestelyistä (*WFDY News*, June 2008).

Lähteet

Arkistolähteet

- Bogatyrevin ja Mišinin raportti Mihailoville, Ivanoville ja Voinovalle 20.12.47. Rossijski gosudarstvennyi arhiv sotsio-političeskoj istorii, RGASPI, f. 17, op. 128, d. 248, ll. 13-17.
- Federovin ja Voinovan raportti 5.10.1945. Rossijski gosudarstvennyi arhiv sotsio-političeskoj istorii, RGASPI, f. 17, op. 128, d. 732, ll. 80-82.
- Kansio AKSM:n ja Komsomolin kansainvälisestä toiminnasta. Kansio neuvostonuorison antifasistisen komitean ja Komsomolin kansainvälisestä toiminnasta vuosina 1945–46. Rossijski gosudarstvennyi arhiv sotsio-političeskoj istorii, RGASPI, f. 17, op. 128, d. 731.
- Kansio WFDY:n ja IUS:n toiminnasta 1947. Kansio WFDY:n ja IUS:n toiminnasta vuonna 1947. Rossijski gosudarstvennyi arhiv sotsio-političeskoj istorii, RGASPI, f. 17, op. 128, d. 248.
- Ministerineuvoston päätös 14.7.1947. Ministerineuvoston päätös neuvostonuorison osallistumisesta festivaalille 14.7.1947. Rossijski gosudarstvennyi arhiv sotsio-političeskoj istorii, RGASPI (Komsomol-arkisto), f. 4-m, op. 1, d. 473, ll. 29–33.
- Pavlovin kirje NKP:n keskuskomitealle 11.6.1959. Rossijski gosudarstvennyi arhiv noveišii istorii, RGANI, f. 5, op. 36, d. 106, ll. 75–76.
- Pöytäkirja Moskovan festivaalien kulttuurikilpailujen tuloksista 13.8.1957. Rossijski gosudarstvennyi Arhiv Literatury i Iskusstva, RGALI, f. 2329, op. 3, d. 590, ll. 19–22.
- Raportti Sofian festivaalin valmisteluista, ei päiväystä. RGASPI (Komsomol-arkisto), Komsomolin keskuskomitean festivaaleja koskevista dokumenteista koottu kokoelma otsikolla Festivali VI, VIII–XI, käsittää vuodet 1957, 1962–1978.
- Raportti Sofian festivaalista 16.9.1968. RGASPI (Komsomol-arkisto), Komsomolin keskuskomitean festivaaleja koskevista dokumenteista koottu kokoelma otsikolla Festivali VI, VIII–XI, käsittää vuodet 1957, 1962–1978.
- Šelepinin kirje NKP:n keskuskomitealle 25.12.1954. Rossijski gosudarstvennyi arhiv noveišii istorii, RGANI, f. 5, op. 28, d. 265, l. 96.
- Šelepinin kirje NKP:n keskuskomitealle 25.12.1954. Rossijski gosudarstvennyi arhiv noveišii istorii, RGANI, f. 5, op. 28, d. 265, l. 96.
- Šelepinin raportti Hruštšoville 30.6.1953. Šelepinin raportti Hruštšoville valmistautumisesta Bukarestin festivaaleille 30.6.1953. Rossijski gosudarstvennyi arhiv noveišii istorii, RGANI, f. 5, op. 17, d. 442, ll. 28–34.

Lehdet

- Komsomolskaja Pravda* 9.8.1947, 3, Molodyje mas-
tera iskusstva i sporta – pobedim konkursov
i sorevnovanii na mezdunarodnom festivale
molodeži.
The New Republic 15.7.1957, 14–15, Harry Lunn,
The Department is Right.
Senator, Sofija – moja krestnaja, [www.senat.org/
integ4/txt11.htm] (Tarkistettu 6.11.2009).
*WFDY News. World Federation of Democratic Youth's
bulletin*, June 2008. [http://wfdydemo.kne.gr/
wp-content/uploads/2009/01/wfdy-news-june-
2008-digital.pdf] (Tarkistettu 6.11.2009.)

Muisteluaineisto

- Chernin, Kim (1994), *In my Mother's House. A
Daughter's Story*. New York: Harper Perennial.
Lahti-Argutina, Eila (2006), *Tulkin hajamuistoja*.
Julkaisematon muistelu.
Lola Liivatin haastattelu 26.11.2007 ja 3.1.2008.
Haastattelija Kädi Talvoja.
Rainer Handken haastattelu sähköpostilla 1.1.2008.
Reijo Nikkilän haastattelu 14.11.2008, Helsinki.
Renita Grigorjevan haastattelu 12.6.2008, Moskova.
Suomalaisten festivaaliosallistujien haastattelu
16.3.2006, Tampere. Haastattelija Mia Hei-
nimaa.

Kirjallisuus

- Barghoorn, Frederick C. (1964), *Soviet Foreign
Propaganda*. Princeton, New Jersey: Princeton
University Press.
Caute, David (2005), *The Dancer Defects. The
Struggle for Cultural Supremacy During the
Cold War*. Oxford: Oxford University Press.
Clews, John (1964), *Communist Propaganda Techni-
ques*. London: Methuen & Co.
Cornell, Richard (1965), *Youth and Communism.
An Historical Analysis of International Com-
munist Youth Movements*. New York: Walker
and Company.
English, Robert D. (2000), *Russia and the Idea of
the West. Gorbachev, Intellectuals & the End
of the Cold War*. New York: Columbia Uni-
versity Press.
Gaddis, John (1998), *We Now Know. Rethinking Cold
War History*. Oxford: Oxford University Press.
Gould-Davies, Nigel (2003), *The Logic of Soviet
Cultural Diplomacy*. – *Diplomatic History* 2,
193–214.
Hixson, Walter L. (1998), *Parting the Curtain: Propa-
ganda, Culture, and the Cold War, 1945–1961*.
New York: St. Martin's Griffin.

- Hoberman, John (1986), *The Olympic Crisis. Sport,
politics and the Moral Order*. New Rochelle &
New York: Aristide D. Caratzas.
Koivunen, Pia (2009), *The Moscow 1957 Youth Fes-
tival. Propagating a New Peaceful Image of the
Soviet Union*. – *Soviet State and Society under
Nikita Khrushchev*. Eds. Melanie Ilič & Jeremy
Smith. London: Routledge, 2009, 46–65.
Kotek, Joël (1996), *Students and the Cold War*. Lon-
don: Macmillan.
Krekola, Joni (2002), *Kuumia tunteita ja kylmää
sotaa nuorisofestivaaleilla*. – *Työväki ja tunteet*.
Toim. Elina Katainen & Pirkko Kotila. Turku:
Työväen historian ja perinteen tutkimuksen
seura, 251–276.
Krekola, Joni (1994), *Helsingin nuorisofestivaalit
ja niiden vastustus Suomessa 1960–1962*.
Julkaisematon pro gradu -tutkielma, Helsingin
yliopisto.
Kurlansky, Mark (2005), *1968. The Year that Rocked
the World*. London: Vintage.
Lewin, Moshe (2005), *Neuvostoliiton vuosisata*.
Helsinki: Like.
Major, Patrick & Mitter, Rana (2004), *East is East and
West is West? Towards a Comparative Socio-
Cultural History of the Cold War*. – *Across the
Bloc: Cold War Cultural and Social History*.
Eds. Rana Mitter & Patrick Major. London:
Frank Cass, 1–22.
Paget, Karen (2003), *From Stockholm to Leiden: The
CIA's Role in the Formation of the International
Student Conference*. – *The Cultural Cold War
in Western Europe 1945–1960*. Eds. Hans Krab-
bendam & Giles Scott-Smith. London: Frank
Cass, 134–167.
Roth-Ey, Kristin (2004), "Loose Girls" on the Loose?:
Sex, Propaganda and the 1957 Youth Festival.
– *Women in the Khrushchev Era*. Eds. Melanie
Ilič, Susan E. Reid & Lynne Attwood. Basing-
stoke: Palgrave Macmillan, 75–95.
Scott-Smith, Giles & Krabbendam, Hans (eds),
*The Cultural Cold War in Western Europe
1945–1960*. London: Frank Cass.
Sedergren, Jari (2000), *Kylmän sodan tarinat*. – *Ko-
smopolis* 3, 7–30.
Shaw, Tony (2001), *The Politics of Cold War*. Review
Essay. – *Journal of Cold War Studies* 3, 59–76.
Syrjämaa, Taina (2007), *Edistyksen luvattu maailma.
Edistysusko maailmannäyttelyissä 1851–1915*.
Helsinki: SKS.
Taubman, William (2005), *Khrushchev. The Man and
His Era*. London: Free Press.
Taylor, Karin (2003), *Socialist Orchestration of
Youth: The 1968 Sofia Youth Festival and En-
counters on the Fringe*. – *Ethnologia Balkanica*
7, 43–61.

Tomoff, Kirill (2006), *A Pivotal Turn: Prague Spring 1968 and the Soviet construction of a Cultural Sphere. – Nylon Curtain. Transnational and Transsystemic Tendencies in the Cultural Life of State-Socialist Russia and East-Central Europe*. Ed. György Péteri. Trondheim: Trondheim Studies on East European Cultures & Societies.

Westad, Odd Arne (2000), *The New International History of the Cold War: Three (Possible)*

Paradigms. – Diplomatic History 24, 551–565.

Whitfield, Stephen (1991), *The Culture of the Cold War*. Baltimore & London: The Johns Hopkins University Press.

Viitanen, Reijo (1994), *Punainen aate – sininen vaate. SDNL 50 vuotta*. Helsinki: SDNL.

Wilford, Hugh (2008), *The Mighty Wurlizer. How the CIA Played America*. Cambridge: Harvard University Press.

Call for papers

VIII Venäjän ja Itä-Euroopan tutkimuksen päivät (VIEPÄ) – Idäntutkimuksen uudet tuulet

Paikka: Helsinki, Tieteiden talo
Aika: 8.–9.3.2010

Haku VIII Venäjän ja Itä-Euroopan tutkimuksen päiviin on avautunut! Jätä abstraktisi 24. tammi-kuuta 2010 mennessä VIETSin nettisivujen kautta: www.viets.fi

VIEPÄ on perinteisesti alan tärkeimpiä tapahtumia Suomessa; se kokoaa yhteen alan tutkijat, tohtorikoulutettavat ja opiskelijat ympäri Suomea. VIEPÄ 2010 käsittelee Venäjän ja Itä-Euroopan tutkimuksen tulevaisuuden tutkimussuuntauksia ja julkaisemista kansainvälisissä alan tieteellisissä lehdissä. VIEPÄn tarkoituksena on saada uusia, tuoreita näkemyksiä idäntutkimukseen. Esitelmäehdotuksia odotetaan etenkin nuorilta tutkijoilta!

VIEPÄ on myös lähtölaukaus Tukholmassa kesällä 2010 järjestettävään alan maailmankongressiin *Eurasia: Prospects for Wider Cooperation*. VIETSin hallitus on päättänyt jakaa VIEPÄssä 500 euron arvoisen matka-apurahan ICCEES 2010 -tapahtumaan tutkimuksessaan ansioituneelle tohtorikoulutettavalle. Matka-apurahan edellytyksenä on, että tohtorikoulutettava pitää esitelmän sekä VIEPÄssä että ICCEESissä. Valinnan tekee VIETSin hallitus ja palkinnonsaaja ilmoitetaan VIEPÄ 2010 aikana. Deadline matka-apurahan hakemiselle on 24.1.2009, ja sitä haetaan VIETSin nettisivujen kautta: www.viets.fi

VIEPÄ 2010 keynote-puhujina ovat mm. Terry Cox (University of Glasgow), Birgit Menzel (Johannes Gutenberg-Universität Mainz) ja Dina Khapaeva (Smolny College of Liberal Arts and Sciences/Helsinki Collegium for Advanced Studies).

Tapahtuma on ilmainen, mutta osallistujien tulee itse maksaa matka- ja majoituskulunsa.

VIEPÄ 2010 ei ole rajattua teemaa, vaan osallistujat saavat ehdottaa paperia/paneelia. Abstraktin pituus on max 300 sanaa yksittäiselle paperille ja 500 sanaa paneelille. Paperin voi pitää joko suomeksi tai englanniksi. Deadline abstrakteille on 24.1.2009.

Lisätietoja Venäjän ja Itä-Euroopan tutkimuksen seuran sihteeriltä
Eeva Korteniemi
[eeva.korteniemi \(at\) helsinki.fi](mailto:eeva.korteniemi(at)helsinki.fi)
p. 09 191 23645